

Duha

Na počátku vývoje nebyli člověk a svět, člověk a země, jako dnes odděleni, nýbrž byli ještě stále mnohem úže spíati a vzájemně na sebe působili mnohem silněji než dnes. Posledním dozvukem této pradávne skutečnosti jest potopa světa. V této velké katastrofální potopě dokonávají se účinky pádu do hříchu potud, že teprve teď, po potopě, člověk zcela sestupuje do zhutněného světa země, jak jej známe my. Teprve Noemova duha klene konečně most mezi vyššími oblastmi, líčenými v Genesi, a zhutněnou zemí.

V biblické zprávě o potopě — jako ve všech četných pověstech o potopě, rozšířených po celé zemi — zrcadlí se zajisté vzpomínky lidstva na pradávne katastrofy, jimiž zemský povrch znenáhla dostával svůj dnešní vzhled. Avšak při vodách velké potopy nesmíme mysliti jenom na to, co se nakonec skutečně stalo pozemskou vodou, nýbrž v obraze těchto vod zříme také všechno to, co se pádem do hříchu a jeho účinky ve vášnivé přirozenosti člověka, v celé jeho duševnosti, roznítilo a vzbouřilo (jak jsme také při pravodách na počátku první zprávy o stvoření shledali vztah k duševnosti vyvíjejícího se pračlověka). Ohnivě a vodní katastrofy provázejí to, co se vnitřnímu zraku jeví jako nezkrotný již oheň a nezadržitelný již příval vášně. Člověk, žijící ještě v lidsmyslnu, nemůže se již před zaplavujícím ho mořem vášní jinak zachrániti než tím, že stále více zhutňuje; svou tělesnost, že se zachraňuje v pevném těle z látek země, a toto pevné tělo, dříve ještě pravodami nesené, plovoucí v nadsmyslovém moři vášní, jest konečně to, co spatřujeme v Genesi v obraze archy!"

Pohledme jen ve velkých rysech ještě na jednotlivé obrazy vyprávění o potopě. Že člověk při svém vstupu do pevnější tělesnosti bere s sebou zvířata a že zvířecí podstatu, kterou dříve ještě měl v sobě, potom vždy více ze sebe vylučuje, může býti srozumitelné. Významná jest při přechodu z nadzemských výšin do zemských hlubin pozemská hora. Archa se nejdříve zastaví na

hoře Ararat. Z opadávajících vod potopy nejdříve vyčnívají vrcholy hor. (Podobně jsou to v indickém vyprávění o potopě výšiny Himalájí, na nichž stane loď Manuova.) Jako mohla pozemská hora se svými prameny a řekami býti nám obrazem, jimž jsme se pokoušeli vzhlížeti k nadzemským světelným oblastem ráje a k prameništi jeho řek, tak ještě jednou shledáváme horu, když nyní konečně po velké potopě sestupujeme do hutné pozemskosti. Archa přistává na vrcholu pohoří. Na hoře začíná se člověk seznamovati se zemí.

Také tuto zemi musíme se učit považovati ne za něco jen hmotného, nýbrž viděti skrze ni duchovno. Vody potopy jeví se nám jako »vody smrti« (jako v oblasti rajských řek poznáváme »vody života*). Podie biblických dějin stvoření hleděli jsme na řadu vývojových období živlu země. Z první země (eres) jakožto protikladu vyššího, nebeského, slunečního světa (šamajim) stává se vzařováním světla a kosmického života země světelná, živá, plodná země rajská. Jejím protějškem je »prach země«, který pak jest Jahvem vštípen v člověka. Vše to jest ještě nadsmyslové. Zcela hutné země dotýkáme se teprve po potopě. Co je zde od té doby jako pevná země, jest jakýmsi vyrovnáním mezi protiklady, v nichž se před tím pohyboval vývoj. Na této zemi má se uskutečniti řád, o němž mluví závěr osmé kapitoly Genese (»Nebudu více zlořečiti zemi pro člověka..., dokavadž země trvati bude, setí a žeň, studeno i horko, léto a zima, den také a noc nepřestanou«), na ní a v ní má se samo Božské státi pozemským, Bůh, se světem země se spojující, tři dny v hlubinách země a smrti dlejší, má odumírající zemi vzbuditi k novému životu. Sama hmota země bude Kristem proměněna zase v ducha.

Gen. 8, 7—12.

Jakožto charakteristických, v imaginaci hluboko se vtiskujících obrazů Genese, dotkněme se zběžně krkavce a holubice, kteří létají jako poslové mezi minulostí a budoucností země, mezi přemoženou smrtí a znovu rašícím životem. Pak olivového listu, který

sám jest obrazem životních štav proudících pozemským bytím a růstem, symbolem všeho toho, co pozemské bytí uzdravuje a posvěcuje a nové síly vlévá tomu, co odumírá. V holubici s olivovým listem poznáváme poselkyni života a dárkyni života. V pohádkách a pověstech objevují se havran a holubice jako dozvuk starých mysterijních obrazu. K Sněhurce, dřímající mezi smrtí a novým procitnutím ve sklenené rakvi, přicházejí, kromě sovy, rovněž havran a holubice. Jako Sněhurčina rakev, tak uchovává také archa zárodky života, přetrvávajícího smrti a zánik. Jako archa, tak i rakev, hledíme-li na ni jako na obraz duchovna, má vztah k fysickému tělu člověka. Řecké slovo pro rakev »sarx« znamená fysicky tělesnou substanci.

Gen. 9, 8—17.

Významný závěr imaginací potopy tvoří duha nového zaslíbení. Jako most klene se mezi částí Genese ještě více nadzemskou a její částí zcela pozemskou svítící duha Noemova. Jí se končí jeden oddíl bible a začíná nový.

Teprve po potopě, když se voda, vzduch a pevná země, jak je známe dnes, od sebe oddělily, byly dány fysikální podmínky k objevení se duhy. Potud má Noemova duha zcela fysicky reálný smysl. Souvisí se zhutňováním země a s nástupem atmosferických podmínek dnes na zemi vládnoucích. Tím jest však především poukázáno přece jenom na zevní stránku duhy. Není ještě poukázáno na to, co nám může říci

duha jako významné znamení duchového písma vesmíru. Duha zajisté souvisí se zhutňováním země. Ale přece jen tak, že je v ní zároveň hutnost země sama překonávána, proměňována v pouhý jev duchovna. Goethova nauka o barvách nám ukazuje, jak duchová trojnost: světlo, šero, temnota, utváří podmínky pro objevení se barev. Starý Ind ještě věděl, jak tato trojnost způsobuje jako duchové prisma celý jev hmotná. Tím, že na duze prožíváme, jak světlo, šero, temnota vytvářejí pestrou stupnici barev, hledíme do nejvnitřnějšího tajemství všeho hmotného bytí, vidíme, jak se z této duchové trojnosti tká celý pestrý závoj smyslového světa. Hmota, začneme-li rozuměti řeči duhy, promění se nám zase v ducha. Hledíme tu na bytostnou moc, která tím, že vzala na sebe zemské bytí, proměňuje všechnu hmotu v ducha, samu smrt v život. Pokud Noemova duha obsahuje zaslíbení Krista, ohlašuje se v tutéž chvíli, v níž nastupují podmínky pro dnešní hutně hmotné zemské bytí, již ona moc, která všechno zhutněné zemské bytí duchově zase pozvedá a přemáhá, která všechno hmotné pozvedá k duchu, zase proměňuje v ducha. Tak ve chvíli, kdy se jeden zemský cyklus končí a nový začíná, objevuje se duha jako příslib budoucnosti. A v tom znamení budoucnosti jest ještě jednou obsažena pradávna minulost. V barvách žijí činy světla, ve světle žije proudící vesmírná moudrost, v ní pak bytostnost tvůrčích vesmírných mocností. V té chvíli, kdy se země stává v dnešním smyslu zemsky hutnou, promlouvá

z nebeských dálav dolů k člověku tvůrčí tajemstvu všeho zemského. Nyní, když nás cyklus stvoření dovedl z prasněta dolů do šera a temnoty země znovu se objevují v obraze sedmi barev duhy' formující síly tvůrců světa, kteří v obraze sedmi světél stáli před duchovým zrakem na počátku prvotního stvoření u velkého oltáře vesmírné oběti.